

Stavby, ktoré mali prekonať veky

Ako výzvu budúcim tisícročiam egyptskí stavitelia majstrovsky opracúvali, vztyčovali a starostlivo osadzovali nekonečné tony pevného kameňa. V jednom z najsmelších architektonických projektov, aké stvorila ľudská myseľ, sa dômyselným spôsobom spájali jednotlivé kamenné dosky. Pri pohľade na tieto monumentálne stavby si automaticky vybavíme konštrukčné a projektantské techniky, ktoré by určite lepšie zodpovedali enormným rozmerom pamiatok. Vtedajší stavitelia však pri svojej práci nepoužívali nijaké zložitejšie nástroje než olovnice, uholníky, metre a špagáty. Obrovská armáda obyčajných robotníkov presúvala kamenné kvádre a presúvala ich na určené miesto iba pomocou hlinených násypov, drevených saní, guľatín a ťažkých kladkostrojov. Všetky naše dohady o stavebných postupoch ostávajú čisto hypotetické, lebo nemáme žiadne dôkazy, ktoré by nás uspokojili. Jediným očitým svedkom je Veľká sfinga, ktorá však svoje tajomstvo ďalej ukrýva za záhadným úsmevom 20m nad púštnymi pieskami. (sochy z chrámu Karnak)

Karnak- Bol postavený za čias strednej ríše. Vtedy to bola veľmi významná svätyňa vyhradená na uctievanie boha Amona. Od obdobia Strednej ríše do rímskych čias pracovali generácie faraónov na rozširovaní týchto chrámov a každý vládca sa usiloval prekonať svojho predchodcu. Tunajšie nápisy hovoria, že prvý chrám postavili v Karnaku v prechodnom období (bezprostredne po zániku Starej ríše), doteraz sa však nepodarilo nijaké poznatky. Najstaršia stojaca pamiatka pochádza z obdobia 12. dynastie. Je to kiosk majstrovsky zrekonštruovaný archeológmi. Najvýznamnejšie budovy sa nachádzajú vnútri troch mohutných múrov postavených z tehál pálených na slnku. Dvor Etiópcanov - 25. dynastia - ustupuje Šešonkovmu stĺporadiu, obrovskej Rameeseho stĺpovitej sieni a nakoniec obelisku kráľovnej Hatšepsut. Nasleduje žulová svätyňa, slávnostná sieň Thutmoseho 3. a chrám bohov Chonsua, Opet, Mut a Ptaha. Baranie sfingy stoja na stráži v dlhej aleji pred chrámom. Egypťania ho považovali za posvätné zviera boha Amona, patróna Wésetu (Téby). O rozmeroch chrámov neskreslene vypovedajú Jeana Francoisa Champolliona : „Starí Egypťania stavali akoby merali 30 metrov“.

Chrám kráľovnej Hatšepsut

Zádušný chrám kráľovnej Hatšepsut s vyvýšenou, no napriek tomu revolučnou koncepciou, nemá v Egypte obdobu. Terasovitá budova navrhnutá architektom Senenmutom sa majestátne zdvíha uprostred prírodného skalnatého amfiteátra. Hatšepsut - kráľovná 18. dynastie, stavebníčka chrámu v Dér el-Bahrí. Bola vládnucou kráľovnou (nie iba jeho manželkou), titulovala sa oficiálne ako „kráľ“, dávala sa zobrazovať z panovníckou „božskou bradou“. Na trón nastúpila po kráľovi Thutmosem 2. , ale nevedno za akých okolností. Podľa prevládajúceho názoru egyptológov bola jeho manželkou (a zároveň sestrou), vlády sa ujala preto lebo s ním nemala mužského potomka. Súčasne si však nárokoval na trón syn Thutmoseho 2., Thutmose 2. , jeden zo synov vedľajších manželiek či háremových dám Thutmoseho 2. Svoj nárok si však obhájila argumentom, že má oveľa lepší pôvod, ktorý si ešte vylepšila. S pomocou kňazov boha Amona dokázala, že jej

skutočným otcom je sám najvyšší boh Amon, ktorý ju splodil v podobe Thutmoseho 1 s jej kráľovou matkou Iahmose. Mladý Thutmose si však zadovážil rovnako silný argument. Spor sa skončil napokon tým že on ju uznal počas svojej nepľnoletosti ako svoju regentku, ona jeho za svojho spoluvládcu. Tento stav sa pretiahol na 22 rokov, čiže do jej smrti. Hatšepsutinu hrobku objavil na sklonku 19. storočia americký archeológ Th. M. Davis v údolí kráľov. Má zo všetkých hrobiek najdlhšiu vstupnú halu (vyše 200m) a je zo všetkých najhlbšia (bezmála 100m). Vylúpili ju síce už v staroveku, ale našiel sa v nej jej sarkofág a vedľa neho aj sarkofág jej otca Thutmoseho.

Ramesseum

Severozápadne od Memnonových kolosov sa rozkladá Ramesseum, zádušný chrám, postavil ho Ramesse 2. , aby jeho pamiatka žila naveky a na oslavu boha Amona. Obvodové múry boli síce zničené a veľkolepý pylón sa zmenil na trosky, ale majestátne rozvaliny vzbudzujú rovnakú úctu, akoby ich nijaká pohroma nepostihla. Nachádza sa tam bezhlavý kolos z ružovej žuly znázorňujúci Ramesseho, meral pôvodne 18 metrov a mal hmotnosť vyše 1000 ton - nezostalo z neho nič len torzo a troch kamenej drviny. Tento chrám tvorili dve nádvorie, každé z nich predchádzal pylón a zastrešená časť z tromi stĺpovitými sieňami a svätyňou. Prvé nádvorie meralo 34 x 32m, druhé 63 x 41m. Prvý pylón mal dĺžku 63m a výšku 22m. Celý komplex vrátane kráľovského pavilóna obopínal masový múr, do ktorého bola zasadená obrovská vstupná brána s rohovými vežami zakončenými nízkym múrikom. Chrám sa môže popýšiť niečím celkom nezvyčajným a nevídaným na vtedajších stavbách. Zachoval sa bez najmenších architektonických úprav. To že monument zostal verný zámerom pôvodného staviteľa, možno považovať za skutočne mimoriadne šťastie. Faraóni sa totiž generácia za generáciou ihneď po získaní moci obrazne povedané chytili dláta a z úmyslom zahľadiť stopy po predchádzajúcich panovníkoch si mienili privlastniť zásluhy vybudovanie za už existujúcich stavieb. Tento architektonický komplex má teda pre bádateľov nesmiernu cenu- vnútri aj vonku, na stĺpoch sú vyobrazené schémy veľkých bitiek a náboženských obradov.

Memnónové kolosy

Na mieste starovekého Wésedu stoja uprostred úrodných polí dve vysoké, vznešené sochy, strážcovia pomyselného chrámu. Tzv. Memnónové kolosy majú podobu Amenhotepa 3. sediaceho na tróne, dal ich postaviť ako strážcov svojho zádušného chrámu, zničeného pred dávnymi časmi.

Penhotep 3 - kráľ 18. dynastie jeden z najväčších stavebníkov Novej ríše. Panovníckou slávou prevýšil obidvoch predchádzajúcich Amenhotepov i svojho syna Amenhotepa 4. Historici sa zhodli že bol najmárnivejším a najmárnotratnejším spomedzi všetkých egyptských kráľov. Obklopil sa neslýchaným prepychom, bez ohľadu na náklady staval paláce a chrámy, vydržoval si hárem na stovky

egyptských a ázijských krásavíc a venoval sa najmä radovánkam. Kráľom bol 38 rokov a sídlil v luxusnom paláci v západnov Wésete.

Abú simbel

Chrámy v Abú simbel sú jediné pozostatky dávneho „koloniálneho“ mesta, ktoré stálo v dolnej Núbii. Po prvý raz sa ho v roku 1813 prebádal švajčiarsky dobrodruh Burckhardt – podarilo sa mu preniknúť do menšieho z nich, venovaného pamiatke kráľovnej Nefertiti. Obklopovalo ho šesť kolosov zasvätených bohyni Hathor. Do väčšieho chrámu, ktorý postavil na počesť kráľovninho manžela Ramesseho, však už Burckhardt nevstúpil- svätyňu čiastočne zavalil piesok a zablokoval vstup. Neskôr sa do chrámu pokúšali vniknúť Taliani Drovetti a po ňom Bazoni a druhý z nich v roku 1917 svoj zámer uskutočnil. Keď vstúpil do gigantického monumentu, ako prvý opísal obrovskú stĺpovú sieň s podrobným vyobrazením bitky pri Kadéši. Z nádhernej stavby celkom odstránil piesok až Gaston Maspero. Štyri obrovské kolosy kraľujú gigantickému kráteru vyhlbenému vo vápencovom úbočí, kedysi zasvätenom slnečnému bohu Horachtejovi, Amonovi a Ramessemu 2. Kartuše tohto panovníka nájdeme na šiestich skalných chrámoch v Núbii, ako aj v Mennoferi, Abydose a v Tébach. Nesmierne ťižiadostivý faraón sa vraj dožil 100 rokov, založil veľa miest, splodil 100 synov a 16 rokov viedol vojnu proti Chetitom. Vládal 67 rokov.

Pyramídy v Gíze

S 3.dynastiou nastala v Egypte veľká zmena, ktorá sa prejavila v pohrebnej architektúre. Tou zmenou bola náboženská reforma, ktorá sa netýkala nižších tried - oddaných Usírovi a ujala sa u vysokých hodnostárov, úradníkov, funkcionárov a najmä členov kráľovskej rodiny. Vysoká spoločnosť sa síce neodvrátila celkom od Usíra, prijala však s nadšením, ktoré ju podnecovalo k veľkým dielam, nové náboženstvo alebo nový filozofický systém: kult boha Réa. Od nepamäti sa vytváral skutočný kozmogonický systém vo svätyňi v One, založený na princípe Réa, boha Slnka. Obľúbenosť Usíra ho zatlačila do pozadia, ale okolo roku 3000 pred n. l. sa začal Džoser, faraón 3. dynastie, zaoberať ideou Réa, vyspelejšou ako bola Usírova a prebojoval ju vo svojej rodine.

Džoserova pyramída

Prvou známou pyramídou v Egypte je stupňovitá Džoserova pyramída. Je dielom pravdepodobne najstaršieho architekta na svete, kňaza Imhotepa. Ten dal najprv postaviť mastabu, ktorú potom zvyšoval, až jej dodal konečný vzhľad so šiestimi stupňami. Pyramída tak predstavovala schodisko, po ktorom mohol faraón vstúpiť na nebo. Od tých čias hrobky už nemali podobu podzemných jaskýň, ale to boli stavby pod šírym nebom. Faraónov pochovávali v pyramídach, lebo ich šikmo sa zvažujúce steny sú symbolom sveta ovládaného Réom, ktorý sídli na vrchole vo svojej slnečnej bárke. Kult smrti bol dôležitou časťou kultúry a Egypťania verili, že

duša človeka sa môže oddeliť od tela a žiť posmrtné. V tomto druhom svete však potrebovala predmety z pozemského sveta. Preto sú hrobky tak bohaty vybavené. Chufewova pyramída. Chučevova pyramída je jedna z najväčších záhad na našej planéte. Bola postavená na skalnatom podlaží, ktoré bolo zarovnané do roviny. V strede ponechali stavitelia malý skalnatý výčnelok, pravdepodobne pre spevnenie a väčšiu stabilitu pyramídy. Majiteľom prostrednej pyramídy v Gíze je syn Chufewa-Raachef. Na prvý pohľad vyzerá Raachefova pyramída ako najvyššia, aj keď bola o tri metre nižšia ako Chufewova pyramída. To je dané jej umiestnením. Pôvodná základňa merala 215,25 m a siahala do výšky 143,5 m. Sklon stien pyramídy bol 53 stupňov a 40'. Podobne ako Chufewova pyramída, tak aj táto sa zakladala na skalnatom podlaží. Spodná časť obloženia pyramídy bola z červenej žuly. Do pyramídy vedú dve prístupové cesty. Jedna priamo stenou pyramídy vo výške 12 m a druhá začína 30 m v zemi pred pyramídou. Cesty sa potom spájajú a pokračujú do pohrebnej komory. Tá je až po strop vytesaná v skale a nachádza sa vo zvislej osi pyramídy. Sarkofág je z červenej žuly. Tretia a najmenšia z Gízskych pyramíd je Menkauréova pyramída. Strana základne má 104,6 m a výška dosahuje len 66,45 m. Sklon stien je 51 stupňov 20'. Zhruba do výšky 15 m bola pyramída obložená červenou žulou. Materiálom pre hornú časť obloženia bol vápenec. Vchod do pyramídy je vo výške 4 m. Pohrebná komora sa nachádza 15 m pod úrovňou základne a je tiež z červenej žuly.

Sfinga v Gíze

Sfinga je mýtické zviera v podobe ležiacej levice s hlavou kráľa alebo boha, ochranca posvätných miest. Keď hovoríme o sfinge treba rozlišovať medzi dvoma mytologickými (Egyptskou a Gréckou). V každej z nich má inú povahu a funkciu, hoci v podvedomí väčšiny z nás obidve splývajú. Grécka sfinga je v podobe levice so ženskou hlavou a vtáčimi krídlami, bola dcérou podsvetného obra Tyfóna. Žila na vrchu Svingiu pri Tébach. Obťažovala tam počestných hádankami a kto neodpovedal správne roztrhala ho. Egyptská sfinga bola vznešená bytosť, patrila jej posvätná úcta. Nehubila ako grécka, mala zahubiť len toho, kto by znesvätil miesto čo strážila (pohrebisko, chrám, palác). Sfinga je jedným z najstarších výtvorov ľudskej fantázie. Prvú zmienku o sfinge máme už pred 5000 tisíročiami.

Sfinga v Gíze je to najväčšia sôch na svete, od prednej laby po chvost meria 57,3m, vysoká je 20m, tvár má širokú 4,1m, ucho vysoké 1,4m a nos 1,7m. Medzi jej natiahnutými labami by mohol zaparkovať autobus. Vytesaná je z jedného kusa skaly. Zobrazuje kráľa Chefréna, stavebníka 2. najväčšej pyramídy. Sfinga pochádza zo 4. dynastie, má približne 4500 rokov.

Tutanchámon

Kacírstvo faraóna Achnatona (bol korunovaný ako Amenhotep 4., zmenil si meno, aby vyjadrovalo nové, ním zavedené monoteistické náboženstvo sústredované okolo boha Atona, netrvalo dlho. Vyvolalo to však významnú revolúciu v celom

Egyptskom panteóne, umení aj spoločnosti. Tento faraón si za manžela jednej zo svojich dcér a za svojho nástupcu zvolil malého chlapca, dal mu meno Tutanchamon. Po smrti starého panovníka zmenil meno malého princa, ktoré znamenalo „Aton je veľkomyselný“, na Tutanchamon, bezpochyby pod nátlakom mocnej kňazskej vrstvy. V jeho mene vydali dekrét obnovujúci slávu Amonovu. Mladý kráľ, posledný faraón 18. dynastie, zomrel v deviatom roku svojej vlády vo veku 18 rokov. Je nanajvýš nepravdepodobné, aby sa mladistvému vládcovi považovaného za kacíra a zo štátnych dôvodov vyškrtnutému z oficiálneho zoznamu panovníkov, dostalo večnej slávy. Napriek tomu je Tutanchamonová hrobka v údolí kráľov jediná, ktorá si uchovala svoje poklady neporušené až do 20. storočia – všetky ostatné doteraz nájdené vyplienili vykrádači hrobov. V roku 1922 archeológ Howard Carter, ako prvý vstúpil do prastarej hrobky, napísal : „čas sa tu zastavil a človek nevie, či to nebolo včera keď sme za jasavej ceremónie uložili mladého kráľa“. V skutočnosti od tohto obratu ubehlo 33 storočí a ozdoby, sochy, zlaté obradné nádoby, keramika predmety z alabastru, tri sarkofágy – jeden vnútri druhého dokonca aj veniec kvetín spočívali na chlapcovom čele sa zachovali v neporušenom, dokonalom stave.

